

VELÜNK ÉLŐ MÁSSÁG

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ

az Iskolakultúráért és Esélyteremtésért Egyesület megbízásából

Dr. Simonik Péter kutatásvezető

Győr

2015

***Készült az Iskolakultúráért és Esélyteremtésért Egyesület
megbízásából végzett kérdőíves vizsgálat eredményeiről
a Norvég Civil Alap NCTA 2014-10850-D pályázat
támogatásával***

a Kutatási műhely tagjainak közreműködésével

Dr. Csetényi Istvánné

Sinkó Lászlóné

Dr. Simonik Péter

Dr. Tóth Katalin

Dr. Szakácsné Foki Katalin

Anyanyelvi lektor: Sinkó Lászlóné

A közreműködő iskolák számára készített példány

2015. szeptember 30.

TARTALOM

Bevezető	3
A kutatás módszerei	3
A megkérdezettek jellemzői	5
A fiatalok kisebbségekről alkotott véleményét meghatározó tényezők	8
A válaszadók kisebbségekkel kapcsolatos attitűdjei	11
A társadalmi távolság vizsgálata	13
A bevándorlók megítélése	18
A megkérdezettek véleménye a fogyatékkal élők helyzetéről	21
A problémakezelés módszerei, ahogy azt a megkérdezettek látják	26
Következtetések	28
Melléklet	30

Bevezető

Az Iskolakultúráért és Esélyteremtésért Egyesület (továbbiakban: Egyesület) több sikeres projekt gazdájaként évek óta figyelemmel kíséri a Győrben és a megyeszékhely környékén élő fiatalok helyzetének alakulását. Programjaival jelentős mértékben hozzájárul a térségben élő legifjabb korosztályokhoz tartozók ismereteinek bővítéséhez, szociális készségeinek javításához, hosszabb távon pedig egy, a társadalmi problémák iránt fogékony és azok enyhítését fontosnak tartó új generáció kineveléséhez.

Az Egyesület székhelye, Győr nemcsak a magyar gazdaságban betöltött szerepével emelkedik ki a térség települései közül, hanem oktatási intézményei révén jelentős mértékben hozzájárul az működő – részben külföldi érdekeltségű – vállalatok munkaerő utánpótlásához. A több ezer főt foglalkoztató gazdasági szervezetek munkavállalóinak egy része a környező településeken született, másik részük viszont az ország más megyéiből, esetleg az országhatáron túlról érkezett.

A legtöbb család ezáltal nemcsak lakóhelyén, hanem munkahelyén is megtapasztalhatja, hogy milyen más kultúrával rendelkező szomszédok vagy éppen munkatársak között élni és dolgozni. A Vámoszabadiban működő menekülttábor Győrben is megforduló lakói pedig azt is jól mutatják, hogy a multikulturalitás az itt élők mindennapjainak szerves részét képezi.

A sokféle kulturális háttérrel rendelkező csoportok együttélése azonban számos kérdést is felvet. Milyenek látják ezen csoportok tagjait a győriek? Mennyire fogadják őket szívesen? Vannak-e ellenérzéseik az egyes kisebbségekkel kapcsolatban? Szeretnék-e őket jobban megismerni?

Lényegében ezen alapkérdések mentén dolgozták ki az Egyesület munkatársai azt a projektet, amely segítségével hozzá kívánunk járulni ezen kisebbségi csoportokhoz fűződő viszony javításához. A projekt egy, a másság elfogadását elősegítő programsorozatból és ennek tematikáját meghatározó alap kutatásból tevődik össze. Jelen tanulmány ez utóbbi vizsgálat legfontosabb eredményeit foglalja össze.

A kutatás módszerei

Az Egyesület munkatársaiból és külső szakértőkből álló ún. kutatási műhely tagjai már a projekt kidolgozásakor meghatározták a kutatás irányát, és megállapodtak a legfontosabb módszertani alapelvekben.

A szervezet tevékenységi körének megfelelően vizsgálatunkat a győri oktatási intézményekbe járó fiatalok körében kívántuk elvégezni. A „Velünk élő másság” témakörben végzett kutatásunk elsődleges célja az volt, hogy adatokat gyűjtsünk azon győri általános- és középiskolásokról, valamint egyetemi hallgatókról, akik majd résztvevői lehetnek a projekt keretében megvalósítandó programoknak.

Ennek következtében a vizsgálatba bevonandó iskolák körének meghatározása alapvetően a kutatási műhely tagjainak döntésén alapult. A kiválasztás szempontjai között szerepelt, hogy olyan intézményeket keressünk fel, amelyek diákjai jól leképezik a Győrben tanuló fiatalok csoportjait, azaz megtalálhatóak legyenek közöttük gimnazisták és szakiskolások, valamint különböző családi háttérrel és ezáltal eltérő lehetőségekkel rendelkező tanulók is.

Mindezek mellett kiemelt jelentőséget tulajdonítottunk annak is, hogy főként olyan iskolákra koncentráljunk, amelyek vezetéséről és diákjairól tudtuk, hogy szívesen részt vennének egy kutatásban, valamint az azt követő programok szervezésében és lebonyolításában akár önkéntes segítőként, akár pedig résztvevőként.

A projekt tavaszi indítása miatt meglehetősen rövid idő állt a rendelkezésünkre ahhoz, hogy kutatásunkat előkészítsük, ezért a közelgő tanévzárás (érettségi és vizsgaidőszak) miatt az online kérdőív használata mellett döntöttünk. Előzetes elképzeléseink szerint ötszáz győri általános- és középiskoláról, valamint egyetemi hallgatóról szerettünk volna adatokat gyűjteni, s az online felületet is úgy alakítottuk ki, hogy a rendszer az ötszázadik kérdőív kitöltése után lezárjon. A megkérdezettek által kitöltött kérdőívek közül 499 volt feldolgozásra alkalmas, bár azt is hozzá kell tennünk, hogy a fiatalok egy része nem minden kérdésünkre válaszolt.

Az általános iskolás (7. és 8. osztályos) és középiskolás korosztályokhoz tartozók az informatika termekben tölthették ki a kérdőíveket, az egyetemisták pedig e-mailben kapták meg azt a linket, amely segítségével eljuthattak arra az online felületre, ahova kérdőívünket korábban feltöltöttük.

A kérdéssorok összeállításakor arra is ügyelnünk kellett, hogy a három eltérő tudásszinttel rendelkező csoport valamennyi tagja számára érthetőek és egyértelműek legyenek az általunk megfogalmazott kérdések. Módszertani szempontból viszont fontosnak tartottuk a kisebbségi kutatásokban (pl. Erős Ferenc, Kovács András, Ligeti György, Győri János vizsgálataiban) már használt és bevált kérdések egy részének átvételét is, jóllehet ezeket a legtöbb esetben át kellett fogalmaznunk annak érdekében, hogy alkalmasak legyenek a fiatalabb korosztály mássággal kapcsolatos véleményének feltárására.

A válaszadók türelmével nem szerettünk volna visszaélni, ezért kerültük a nyitott kérdések alkalmazását, és jobban preferáltuk az ötfokú skálák használatát. Ez utóbbiak segítségével ugyanis biztosítottuk azt is, hogy a kutatásban résztvevők kisebbségekhez fűződő attitűdjeit mérni tudjuk. A skálákat a legtöbb esetben –a kis elemszámok miatt – háromfokúvá alakítottuk (azaz nem tettünk különbséget pl. az „elfogadná” és a teljes mértékben elfogadná” válaszok között), ezért a tanulmányunkban található ábrák és táblák már az így képzett adatokat tartalmazzák.

A kutatás tematikájának megtervezésekor azt is be kellett látnunk, hogy nem vállalkozhatunk az összes kisebbség vizsgálatára, ezért a szóba jöhető kérdések közül csak az Egyesület vezetése által meghatározott területeket emeltük ki. Ezek közé a következő témák tartoztak: a megkérdezettek

jellemzői, a kisebbségekhez fűződő viszony alakulása (rokonszenv-ellenszenv, társadalmi távolság), a válaszadók cigányokkal, bevándorolókkal és fogyatékkal élőkkel kapcsolatos véleménye.

Ezen kívül a kutatás fő céljának tartottuk a másság elfogadását elősegítő programok szervezéséhez nélkülözhetetlen alapinformációk összegyűjtését is. Ehhez szükségesnek tartottuk annak vizsgálatát, hogy a megkérdezettek kisebbségekről alkotott véleményét mi befolyásolja leginkább, a fiatalok milyen forrásokból értesülnek leggyakrabban az előbbi csoportokhoz tartozó helyzetéről, és mely módszereket tartanak a legalkalmasabbnak arra, hogy körükben javuljon a kisebbségek elfogadottsága.

Az előbbieken felsorolt módszertani alapelvek viszont azt is jelzik, hogy kutatásunkban nem a Győrben tanuló fiatalok kisebbségekről alkotott véleményét kívántuk felmérni, hanem csupán adatokat szeretnénk volna gyűjteni győri fiatalok körében arról, hogy miként vélekednek a másságról. A kutatás eredményeinek közzétételével pedig segítséget szeretnénk volna nyújtani a másság elfogadását elősegítő programok szervezéséhez.

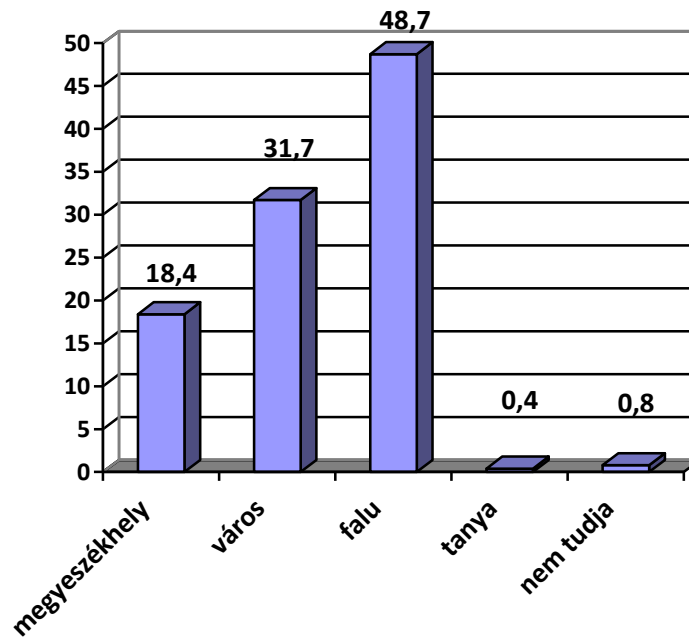
A megkérdezettek jellemzői

Kutatásunk elsődleges célja a vizsgálatba bevont fiatalok mássághoz való viszonyának feltárása és bemutatása volt, s tettük mindezt annak érdekében, hogy a kapott eredmények ismeretében elő tudjuk készíteni a projekt későbbi szakaszaiban megvalósítandó programjainkat. Mindezek természetesen azt is jelentik, hogy nem törekedtünk a változók közötti ok-okozati kapcsolatok feltárására (azaz egyes jelenségek magyarázatára), hanem csupán a kapott eredmények leírására.

A leíró jelleg ellenére fontosnak tartottuk, hogy a megkérdezettek személyére vonatkozó kérdések körét kibővítsük, és kérdőívünkben olyan változók is szerepeljenek, amelyek segítségével pontosabb képet kaphatunk a válaszadókról és családi hátterükről. Ezen kérdések többségével azon tényezők meglétét kívántuk mérni, amelyekről a témával kapcsolatos hazai kutatások alapján feltételezhettük, hogy valamilyen irányban befolyásolhatják a megkérdezettek mássághoz való viszonyát. Ezek közé tartoztak pl. a megkérdezett nemére, lakóhelyére, szülei iskolai végzettségére, lakókörnyezetére, baráti és rokoni kapcsolataira vonatkozó kérdések.

A válaszadók (N=499) 57%-a nő, 43%-a pedig férfi volt, ami számunkra azt is jelenti, hogy a két nem között meglévő esetleges szemléletbeli különbségek vélhetően megjelennek majd a válaszokban is. A másság elfogadását vagy éppen elutasítását befolyásoló tényezők közé tartozhat a megkérdezett lakóhelyének jellege is. A vizsgálatba bevont fiatalok csaknem fele (49,1%) kistélepusokról, 50,1%-uk pedig városokból érkezett.

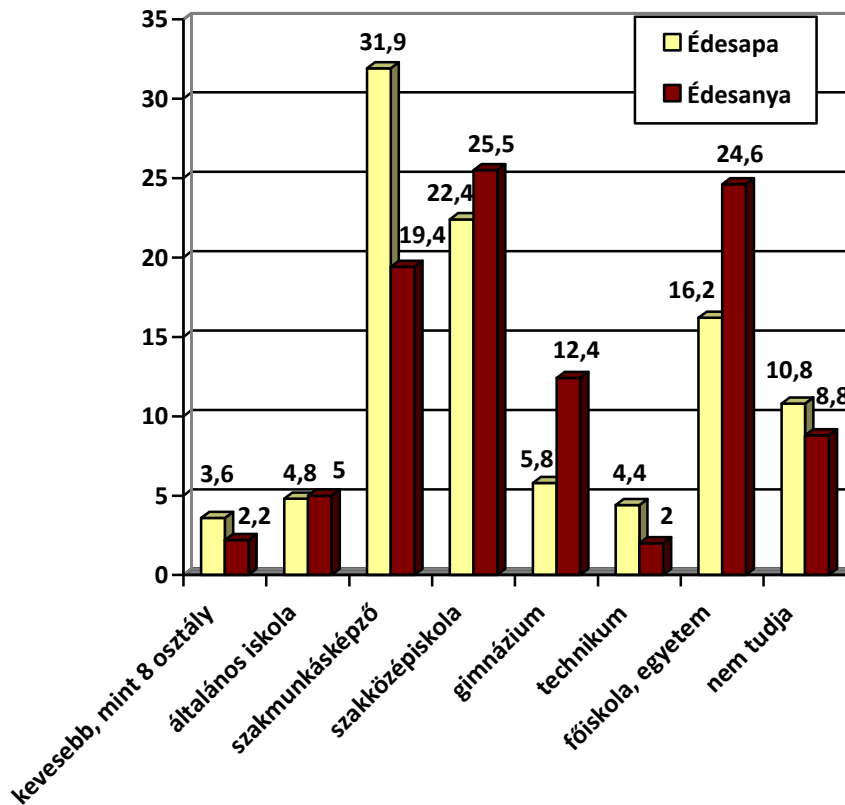
A megkérdezettek (N=499) lakóhely szerinti megoszlása (%)

A kisebbségekhez való viszonyt vizsgáló kutatásokból az is tudható, hogy a megkérdezettek és szüleik iskolai végzettsége is összefügg azzal, hogy az illető miként viszonyul a kisebbségi csoportok tagjaihoz. A fiatalok szüleinek iskolai végzettség szerinti megoszlásából látható, hogy többségük középfokú végzettséggel rendelkezik, az apák közül minden ötödik, az anyák közül pedig minden negyedik diplomás.

Véleményünk szerint az egyén mássághoz való viszonyát anyanyelve és nemzetisége is meghatározhatja. A fiatalok 98%-a magyar anyanyelvűnek, 95%-a pedig magyar nemzetiségűnek vallotta magát. Annak ellenére, hogy a megkérdezettek többsége magyarnak tartotta magát, csaknem minden ötödik (17,4%) válaszadó említett olyan személyt felmenő (szülei, nagyszülei) között, aki valamilyen kisebbséghez tartozik vagy tartozott, s ezzel közel azonos arányban (17%) találtunk olyanokat, akik maguk is kötődtek ezen csoportokhoz. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk azt a tényt, hogy meglehetősen magas (20,6%) a „nem tudja” választ adók aránya, amely részben azt is jelezheti, hogy ezen családokban viszonylag kevés szó esik a családi gyökerekről.

A megkérdezettek (N=499) szüleinek iskolai végzettség szerinti megoszlása

Kutatásunkban nem tértünk ki arra, hogy ez a jelenség mennyiben magyarázható a szülők, és mennyiben a gyermekek téma iránti érdeklődésének hiányával, azt azonban látnunk kell, hogy a rokonok kapcsolatok jobb ismerete fontos identitásformáló szereppel is bírhat.

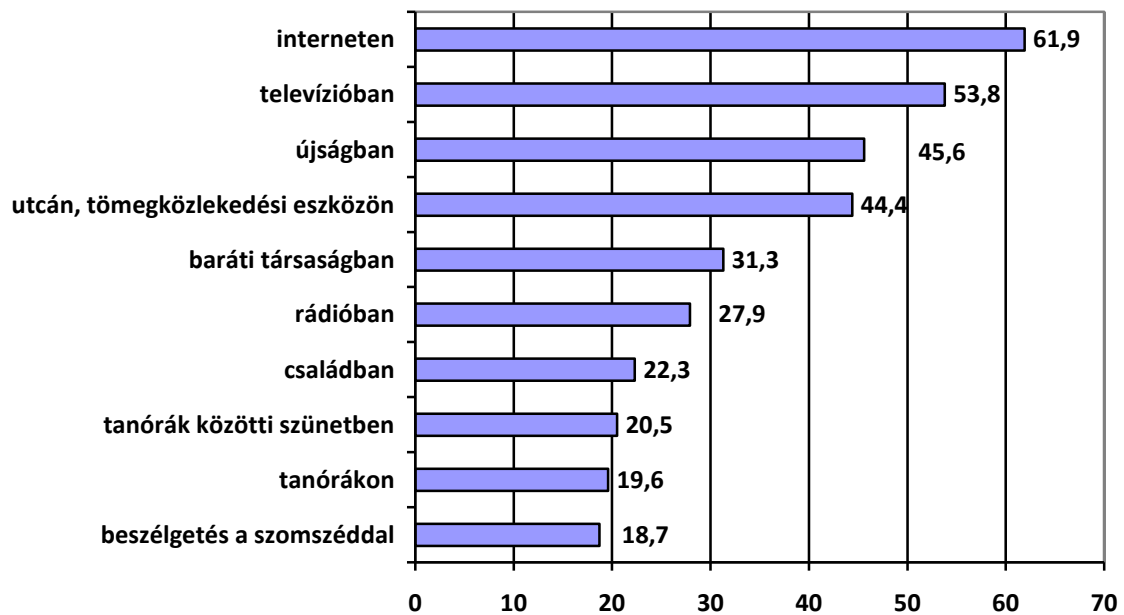
A kisebbségekhez való viszonyt azonban nemcsak a személyes érintettség befolyásolhatja, hanem a fiatalok lakóhelyén élő népesség etnikai összetétele is. A helyben szerzett pozitív és negatív tapasztalatok is kihatnak arra, hogy a válaszadók milyenek látják a más kultúrával és szokásokkal rendelkező csoportok tagjait. A megkérdezettek közel kétharmada (71,1%) olyan településeken lakik, ahol élnek kisebbséghez tartozó személyek, s közülük minden harmadik (36,1%) arról is beszámolt, hogy barátainak egy része is ezen csoportokhoz tartozik.

A másság elfogadását meghatározó tényezők közé soroltuk azt is, hogy a válaszadók mennyire nyitottak más kultúrák irányába. A nyelvtudás, a külföldre utazás lehetősége, valamint a határon túl élő rokonok léte mind-mind jelezheti a más kultúrák befogadásának igényét, vagy pedig annak lehetőségét. A megkérdezettek többsége (94,6%) beszél valamilyen idegen nyelven, csaknem mindenki (91,6%) járt már külföldön, és közel kétharmaduknak (71,5%) vannak országhatáron kívül élő rokonai, azaz a többség számára adott a lehetőség más kultúrák megismerésére is.

A fiatalok kisebbségekről alkotott véleményét meghatározó tényezők

A közölt adatok ismeretében a lehetőség tehát adott, de abban nem lehetünk biztosak, hogy a megkérdezett fiataloknak igényük is van-e a „másság” jobb megismerésére. További kérdésként merülhet fel bennünk, hogy a személyes tapasztalatoknak vagy inkább a másoktól hallott véleményeknek van-e szerepük abban, hogy miként vélekednek a kisebbségi csoportok tagjairól?

A kisebbségekről szóló véleményekkel való találkozás leggyakoribb formái a megkérdezettek körében (%)

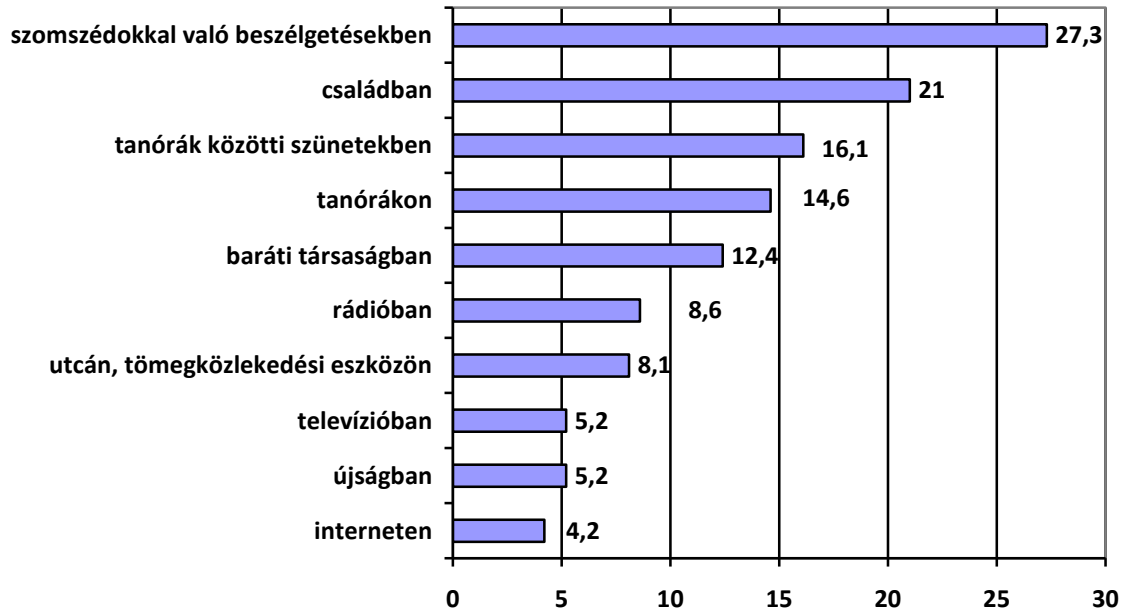

A fiatalok többsége általában a médiákban (interneten /61,9%/; televízióban /53,8%/; újságban /45,6%/) elhangzó vagy olvasható hírekben találkozik a leggyakrabban a kisebbségekről szóló véleményekkel, és csak minden harmadik (31,3%) válaszadó számolt be arról, hogy a kortársaival folytatott beszélgetéseikben is előkerült ez a téma.

Ezen eredmények egyrészt jól jelzik, hogy a különböző pozitív és negatív képet közvetítő, kisebbségi csoportokról szóló híradásoknak milyen fontos szerepe (és nem utolsó sorban felelőssége) lehet a fiatalok e kérdéssel kapcsolatos véleményének alakításában, másrészt viszont utalhat arra is, hogy mely csatornákon keresztül lehet a diákokat a legkönnyebben megszólítani.

Amennyiben azt is megvizsgáljuk, hogy a hétköznapokban hol esik a legkevesebb szó a kisebbségekről, akkor azt is láthatjuk, hogy a válaszadók ötödének (21%) családjában egyáltalán nem kerül szóba a másság elfogadásának kérdése, a diákok 14,6%-a pedig olyan oktatási intézménybe jár, ahol soha nem beszélnek a többségtől eltérő kultúrájú csoportok helyzetéről.

A kisebbségekről szóló véleményekkel való találkozás legritkább formái ("soha") a megkérdezettek körében (%)

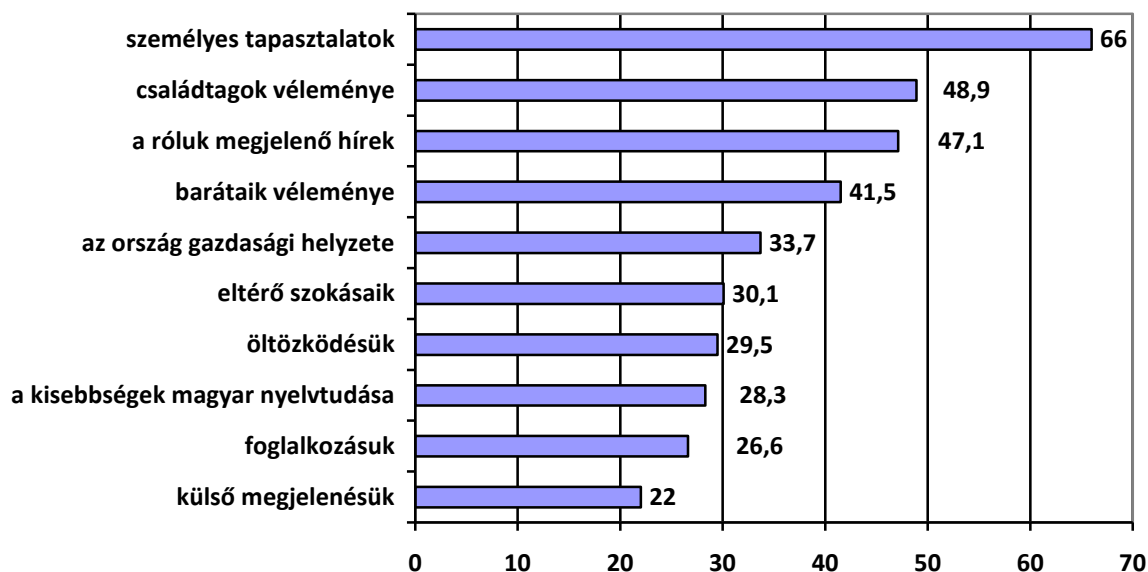

Ezen tendenciákat azért tarthatjuk különösen rossznak, mert a család és az iskola, mint a két legfontosabb szocializációs közeg nagyon sokat tehetne a fiatalok másságról alkotott véleményének alakításában.

A kisebbségekhez való viszonyunkat azonban nemcsak az határozza meg, hogy kivel és milyen gyakran van lehetőségünk erről a témáról beszélgetni, hanem az is, hogy az életünkben fontos szerepet betöltő személyek miként vélekednek róluk, és mi magunk milyen szempontok alapján fogadjuk el, vagy éppen utasítjuk el a tőlünk eltérő kultúrával rendelkezőket.

A megkérdezettek többségének (66%) véleményét elsősorban korábbi személyes tapasztalatai és a kisebbségekhez tartozók viselkedése határozza meg. Ez utóbbi mibenlétét részletesebben nem vizsgáltuk, de a többi kérdésre adott válaszok alapján feltételezhetjük, hogy a fiatalok többsége inkább összbenyomása, s kevésbé a kisebbségek egy-egy jellemzője (pl. külső rasszjegyek /22%/; öltözék /29,5%/; szokások /30,1%/) alapján dönt az eltérő kultúrával rendelkező csoportok elfogadásáról vagy éppen elutasításáról.

A megkérdezettek kisebbségekről alkotott véleményét leginkább befolyásoló tényezők alakulása (%)

A család (48,9%), a médiák (47,1%) és a barátok (41,5%) véleményformáló szerepét jelzi, hogy a válaszadók közel fele e három tényező hatását jelölte a legerősebbnek. Mindezek viszont azt is jelzik számunkra, hogy a különböző érzékenyítő programok szervezésekor figyelni kell e három faktor egymást erősítő vagy éppen gyengítő hatására is.

Ezen vizsgálati eredmények viszont arra is felhívják a figyelmünket, hogy a többségi társadalomtól eltérő szokások, viseletek, vagy éppen a nem megszokott rasszjegyek is befolyásolhatják a kisebbségekről alkotott véleményünket. A szokatlan megjelenés keltette feszültség feloldása jelentős mértékben javíthatná a más kultúrával rendelkező csoportok elfogadottságát.

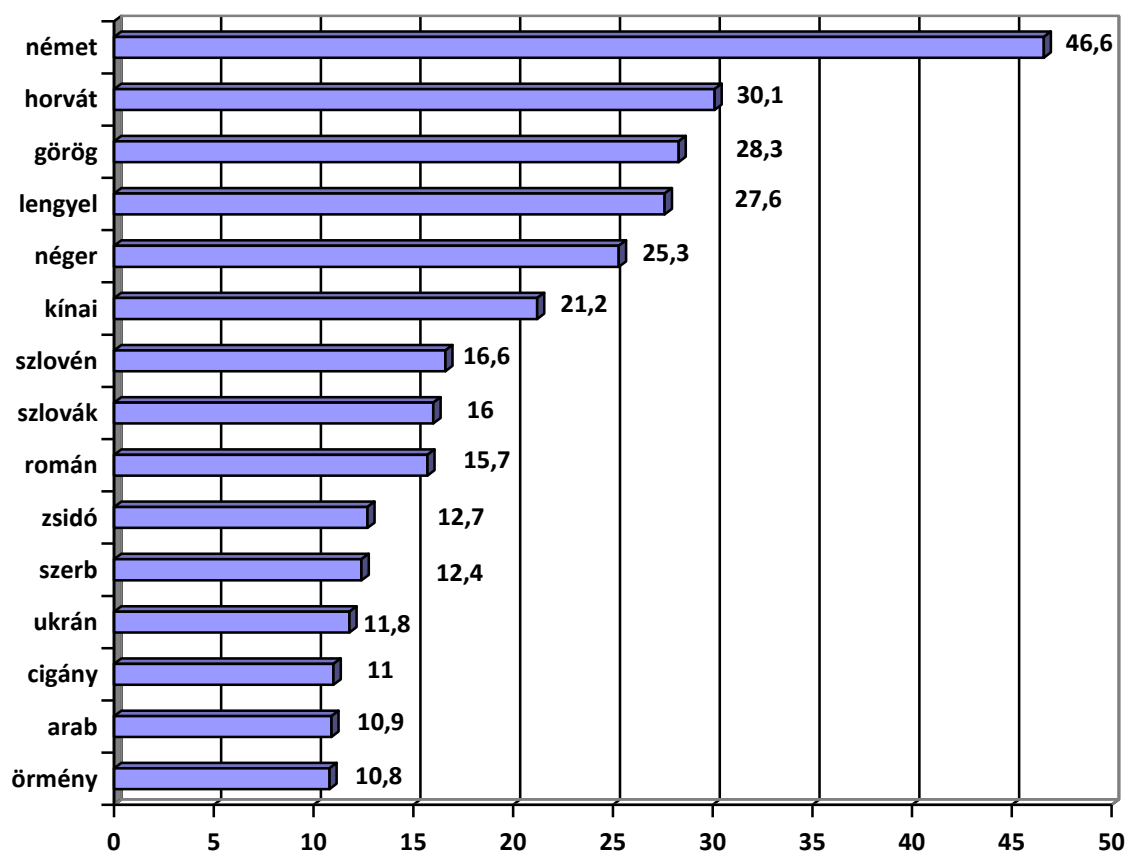
Amint azt a korábbiakban már láttuk, az eltérő hagyományok, öltözködés és a külső megjelenés nagymértékben meghatározza a megkérdezettek különböző kisebbségi csoportokról alkotott véleményét. Kérdőívünkben arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadók mely kisebbséget tekintik a legrokonszenvesebbnek, és melyiket utasítják el a legjobban.

A válaszadók kisebbségekkel kapcsolatos attitűdjei

A fiataloknak egy ötfokú skálán kellett értékelniük azt, hogy mennyire tartják rokonszenvesnek az általunk felsorolt kisebbségi csoportokhoz tartozó személyeket. A listán szereplőket két nagyobb csoportra oszthatjuk: az egyikbe a Magyarországon élő nemzetiségek, a másikba pedig a hazánkban jelenlévő egyéb kisebbségek kerültek. Kérdőívünkben ez utóbbi csoportok tagjait - szakmai szempontból kissé elítélendő módon – általánosabb névvel illettük (pl. arabok, négerek), mivel úgy gondoltuk, hogy a választást ez a megoldás segíti a legjobban.

A rokonszenvre vonatkozó kérdésünkre adott válaszok háromféle információval is szolgálhatnak számunkra. Egyrészt jelezhetik, hogy a megkérdezettek mely csoportok tagjait tartják rokonszenvesnek, másrészt mutathatják a leginkább elutasítottakat, harmadsorban pedig utalhatnak arra is, hogy mely csoportok esetében tartották fontosnak véleményük egyértelmű kinyilvánítását.

Az egyes kisebbségi csoportokat rokonszenvesnek találók aránya (%)

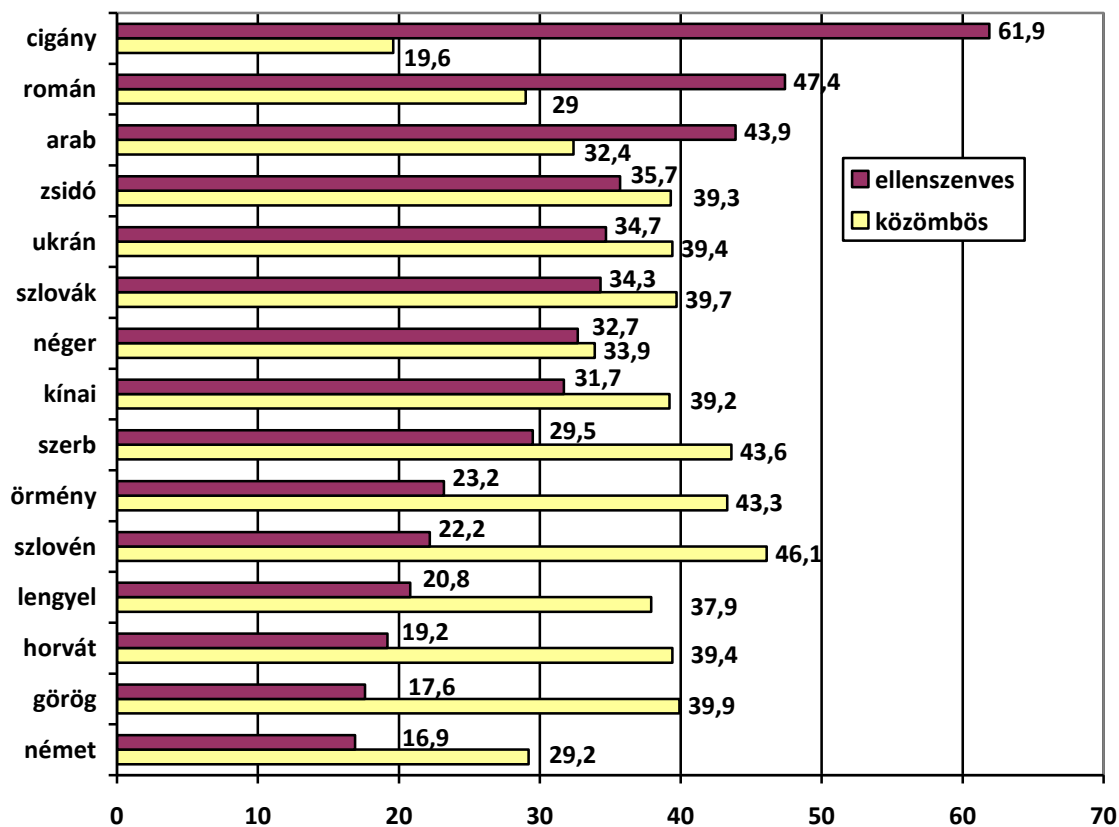

A vizsgálatba bevont fiatalok körében a kisebbségekről alkotott nézeteik – amint azt már a korábbiakban láttuk – elsősorban személyes tapasztalataik és benyomásaik alapján formálódnak. Mindezek ismeretében

talán nem meglepő, hogy a válaszadók által rokonszenvesnek tartott csoportok közé azon kisebbségek kerültek, amelyek tagjaival a megkérdezettek többsége vélhetően már személyes kapcsolatba is került.

Kérdőívünkben ugyan nem tértünk ki a „miértekre”, azt azonban joggal feltételezhetjük, hogy az osztrák határ közelsége, a német érdekeltségű vállalatok jelenléte, valamint a Dunántúl német nemzetiségűek által lakott települései némiképp megmagyarázhatják a németek iránt érzett rokonszenvet (46,6%). A horvátok (30,1%) és a görögök (28,3%) előkelő helyezése pedig vélhetően összefüggésben állhat azzal is, hogy mind Horvátország, mind pedig Görögország a magyar turisták kedvelt célországai közé tartoznak. Ezek a nem túl magas arányok viszont azt is jelzik, hogy a megkérdezettek többsége egyik kisebbségi csoportot sem tekintette igazán rokonszenvesnek.

Az egyes kisebbségi csoportokat ellenszenvesnek tartók és a közömbös választ adók aránya (%)

A semleges álláspontot („közömbös”) képviselők magas aránya viszont azt is jelzi, hogy a többség nem kívánt határozott véleményt mondani az általunk felsorolt kisebbségi csoportok tagjairól. Azt ismételtelen csak feltételezni tudjuk, hogy ennek háttérében talán az állhat, hogy a megkérdezettek jelentékeny része nem igazán került még személyes kapcsolatba ezen kisebbségekhez tartozókkal. A kapott eredmények közül azonban kitűnik a válaszadók cigányokkal kapcsolatos véleménye.

Amíg a többi csoporthoz tartozók esetében a fiatalok közel 40%-a pozitív és negatív véleményt sem fogalmazott meg, addig a semleges álláspont képviselőinek aránya a romák esetében ennél

lényegesen alacsonyabb volt (19,6%). Ennek következtében viszont az sem túlságosan meglepő, hogy a legkevésbé rokonszenves csoportok rangsorában az első helyen a cigányokat találjuk (61,9%), akiket a románok (47,4%), az arabok (43,9%), valamint a zsidók (35,7%) és az ukránok (34,7%) követnek. Az elutasító válaszok mögött meghúzódó lehetséges okokról nem sokat tudunk, hiszen kérdőívünkben erre nem tértünk ki. A cigányság és a zsidóság elutasítottsága jól ismert a hazai szociológiai vizsgálatokból, a románok, az arabok és az ukránok megítélését befolyásoló tényezőkről viszont keveset tudunk, így a lehetséges magyarázatok felsorolásától – pontos adatok hiányában – eltekintünk.

A társadalmi távolság vizsgálata

A megkérdezettek különböző csoportokkal szemben érzett rokonszenvének és ellenszenvének mérésén kívül fontosnak tartottuk a társadalmi távolság vizsgálatát is. Ehhez a jól ismert Bogardus-skála egyes – némiképp átalakított – kérdéseit használtuk fel, amelyek segítségével azt szeretnénk megismerni, hogy a válaszadók mely csoportok tagjait tudnák szomszédjuknak, iskolatársuknak vagy éppen padtársuknak elfogadni.

Az általunk feltett kérdések elvileg a kapcsolatok három, egymást követő szintjét hivatottak mérni, ám utólag be kellett látnunk, hogy csak a két utóbbi kérdésünk felelt meg ezen kritériumoknak. Amíg a padtársi viszony közelebbi kapcsolatot feltételez az iskolatársénál, addig ugyanez nem mondható el az iskolatárs-szomszéd viszonyról. Ezen hiányosságok ellenére az általunk feltett kérdések alkalmasak a társadalmi távolság mérésére.

A megkérdezettek többsége (70,1%) egyértelműen elfogadhatatlannak tartja, hogy cigány szomszédja legyen. Mindez megerősíti azt a korábbi megállapításunkat, hogy a magyarországi cigányság a legkevésbé elfogadott kisebbségek közé tartozik, másrészt a magas válaszadási arány azt is jelzi, hogy a megkérdezettek esetükben nem rejtették véka alá véleményüket, hanem azt nyíltan deklarálták. Szomszédként a második legelutasítottabb csoport a románoké (53,7%), akiket az arabok (49,1%), a zsidók (42,5%) és a négerék (40,9%) követnek. Azt is látnunk kell, hogy ez a sorrend az ötödik helyen szereplő négerék kivételével megegyezik a rokonszenvre vonatkozó kérdésünkre adott válaszokkal.

A megkérdezettek többsége (56,3%) a német kisebbséghez tartozókat jelölte meg olyan csoportként, akiket el tudna szomszédjának fogadni, s ehhez hasonlóan vélekednek a horvátokról (47,9%) és a görögökről (47,4%) is, amely csoportokat a válaszadók korábban eleve rokonszenvesnek tartottak. A kapott adatokból az is kiolvasható, hogy ebben az esetben is viszonylag magas a semleges álláspontot képviselők aránya, amely egyúttal azt is jelzi, hogy a válaszadók negyede-ötöde nem kívánt ebben a kérdésben állást foglalni.

Az egyes kisebbségi csoportokhoz tartozó szomszédok elfogadottsága a megkérdezettek körében

	nem fogadná el		el is fogadná, meg nem is		elfogadná		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
szlovák (N=499)	173	34,7	125	25,1	162	32,5	39	7,8
cigány (N=499)	350	70,1	81	16,2	39	7,8	29	5,8
román (N=499)	268	53,7	96	19,2	91	18,2	44	8,8
zsidó (N=499)	212	42,5	112	22,4	126	25,3	49	9,8
kínai (N=498)	171	34,3	125	25,1	168	33,7	34	6,8
arab (N=499)	245	49,1	122	24,4	82	16,4	50	10
néger (N=499)	204	40,9	106	21,2	152	30,5	37	7,4
lengyel (N=499)	110	22	126	25,3	210	42,1	53	10,6
ukrán (N=499)	190	38,1	140	28,1	111	22,2	58	11,6
szerb (N=499)	150	30,1	149	29,9	131	26,3	69	13,8
horvát (N=499)	82	16,4	130	26,1	239	47,9	48	9,6
szlovén (N=499)	127	25,5	140	28,1	158	31,7	74	14,8
német (N=499)	69	13,8	112	22,4	281	56,3	37	7,4
görög (N=496)	83	16,7	131	26,4	235	47,4	47	9,5
örmény (N=498)	145	29,1	132	26,5	121	24,3	100	20,1

A kisebbségi csoportok állandó jelenlétét feltételező szomszédsági kapcsolatokon kívül vizsgáltuk azt is, hogy a megkérdezettek mennyiben tudnák elfogadni, ha iskolatársuk ezen csoportok valamelyikéhez tartozna. Erről a napi szintű, ám nem állandó személyes kontaktussal együtt járó viszonyról a válaszadók többsége az előbbiekhöz hasonlóan vélekedett.

A többség nem szívesen járna egy iskolába cigány (65,1%), román (50,2%), arab (47,5%) és zsidó (43,6%) diákkal. A fiatalok többsége viszont azt is nehezen fogadná el, ha szlovák (39,4%) iskolatársa lenne, viszont szívesen látna iskolájában német (53,6%), görög (44,1%), horvát (40,3%) és lengyel (35,6%) társakat.

Az egyes kisebbségi csoportokhoz tartozó iskolatársak elfogadottsága a megkérdezettek körében

	nem fogadná el		el is fogadná, meg nem is		elfogadná		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
szlovák (N=496)	194	39,1	121	24,4	134	27	47	9,5
cigány (N=495)	322	65,1	85	17,2	50	10,1	38	7,7
román (N=494)	248	50,2	111	22,5	94	19	41	8,3
zsidó (N=495)	216	43,6	119	24	113	22,8	47	9,5
kínai (N=489)	177	36,2	114	23,3	157	32,1	41	8,4
arab (N=491)	233	47,5	116	23,6	92	18,7	50	10,2
néger (N=494)	179	36,2	105	21,3	169	34,2	41	8,3
lengyel (N=495)	125	25,3	137	27,7	176	35,6	57	11,5
ukrán (N=496)	188	37,9	134	27	113	22,8	61	12,3
szerb (N=495)	154	31,1	152	30,7	124	25,1	65	13,1
horvát (N=496)	102	20,6	142	28,6	200	40,3	52	10,5
szlovén (N=491)	138	28,1	156	31,8	132	26,9	65	13,2
német (N=496)	76	15,3	115	23,2	266	53,6	39	7,9
görög (N=494)	94	19	135	27,3	218	44,1	47	9,5
örmény (N=493)	148	30	139	28,2	111	22,5	95	19,3

A kissé személytelenebb iskolatársi kapcsolatokhoz képest szorosabb kontaktust jelent a padtársi viszony. A legkevésbé elfogadott csoportokhoz tartozók rangsora ebben az esetben sem tér el az előbbieken leírtaktól, mivel a megkérdezettek továbbra is elfogadhatatlannak tartanák, ha osztályukban cigány (68,1%), román (55,3%), arab (51%), zsidó (46,9%), valamint szlovák (43,3%) padtársaik lennének.

A fizikai távolság csökkenése úgy tűnik, hogy a válaszadási hajlandóság növekedését is magával hozza, mivel a korábban semleges álláspontot képviselők arányában némi csökkenés is megfigyelhető. Ezzel egyidejűleg az is látható, hogy értékeléseikkel a kisebbségi csoportokat elutasítók táborát növelték.

A megkérdezettek véleménye a cigányság esetében volt a legmarkánsabb, hiszen a válaszadók többsége nem tartja őket rokonszenvesnek, s szomszédnak, iskolatársnak és padtársnak sem szívesen fogadná el őket.

Az egyes kisebbségi csoportokhoz tartozó padtársak elfogadottsága a megkérdezettek körében

	nem fogadná el		el is fogadná, meg nem is		elfogadná		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
szlovák (N=496)	215	43,3	121	24,4	105	21,2	55	11,1
cigány (N=499)	340	68,1	68	13,6	46	9,2	45	9
román (N=499)	276	55,3	93	18,6	77	15,4	53	10,6
zsidó (N=499)	234	46,9	107	21,4	103	20,6	55	11
kínai (N=499)	195	39,1	105	21	145	29,1	54	10,8
arab (N=498)	254	51	98	19,7	84	16,9	62	12,4
néger (N=499)	196	39,3	103	20,6	155	31,1	45	9
lengyel (N=497)	139	28	125	25,2	167	33,6	66	13,3
ukrán (N=499)	192	38,5	129	25,9	102	20,4	76	15,2
szerb (N=499)	170	34,1	146	29,3	105	21	78	15,6
horvát (N=499)	119	23,8	128	25,7	185	37,1	67	13,4
szlovén (N=498)	160	32,1	131	26,3	125	25,1	82	16,5
német (N=499)	81	16,2	120	24	250	50,1	48	9,6
görög (N=498)	109	21,9	126	25,3	203	40,8	60	12
örmény (N=499)	165	33,1	132	26,5	104	20,8	98	19,6

Ezen kérdések ugyan sok mindent elárulnak a vizsgálatba bevont fiatalok cigánysághoz fűződő viszonyáról, de arról viszonylag keveset, hogy mi is állhat a nagyfokú elutasítás hátterében. Ezen kérdéskör mélyebb vizsgálatára nem vállalkozhatunk, de arra igen, hogy a megkérdezettek cigánysággal kapcsolatos beállítódását megvizsgáljuk.

Kérdőívünkben tíz olyan állítást fogalmaztunk meg, amelyek értékelésével a válaszadók cigánysággal kapcsolatos attitűdjeit mérhettük. Az állítások egy része a cigányságra nézve pozitív (2., 4., 8., 10.), másik része (1., 3., 5-7., 9.) pedig negatív tartalmú kijelentéseket tartalmazott. A válaszadók többsége a tízből hét állítás esetében (1-5., 8-9.) fogalmazott meg negatív, és mindössze három esetben (6-7., 10.) pozitív véleményt.

A cigányokra vonatkozó állítások értékelésekor is azt tapasztaltuk, hogy a megkérdezettek jelentékeny hányada (25-30%) nem szívesen nyilvánította ki egyértelműen véleményét sem az állításokban foglaltak mellett, sem pedig azokkal szemben.

A megkérdezettek cigányokkal kapcsolatos véleményének megoszlása

	nem ért vele egyet		egyet is ért, meg nem is		egyetért		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
A cigányokat/romákat soha nem fogják elfogadni Magyarországon. (N=496)	84	16,9	124	25	237	47,8	51	10,3
Magyarország vezetőinek jobban kellene segíteniük a cigányokat/romákat. (N=497)	280	56,3	106	21,3	55	11,1	56	11,3
A cigányokat/romákat teljesen el kellene különíteni az ország többi lakójától. (N=496)	165	33,3	112	22,6	175	35,3	44	8,9
Lehetővé kellene tenni, hogy a cigányok/romák saját maguk döntsenek ügyeikben. (N=498)	218	43,8	143	28,7	71	14,3	66	13,2
Kényszeríteni kellene a cigányokat/romákat, hogy úgy éljenek, mint a többi ember. (N=497)	143	28,8	131	26,4	165	33,2	58	11,7
A cigányokat/romákat el kellene magyarosítani, azaz éljenek és gondolkodjanak úgy, mint a magyarok. (N=498)	180	36,1	138	27,7	117	23,5	63	12,6
A cigányok/romák nem érdemlik meg a támogatást. (N=498)	157	31,5	136	27,3	147	29,5	58	11,6
A cigányok/romák művészete gazdagítja a magyar kultúrát. (N=498)	187	37,6	116	23,3	142	28,5	53	10,6
Vannak rendes cigányok/romák, de a többségük rossz. (N=498)	45	9	98	19,7	312	62,7	43	8,6
A cigányoknak/romáknak nem szabadna feladni hagyományait. (N=498)	86	17,3	157	31,5	166	33,3	89	17,9

Az adatokból az is kiolvasható, hogy néhány kivételtől eltekintve a kijelentésekkel egyetértők és egyet nem értők megoszlása viszonylag egyenletes. A válaszadók többsége ugyan negatívan viszonyul a cigányokhoz, viszont az is szembetűnő, hogy szinte állításonként változik az abban foglaltakat támogatók és elutasítók aránya. Mindezek a megkérdezettek romákhoz fűződő viszonyának ellentmondásosságára is utalhatnak.

A fiatalok többsége (62,7%) úgy gondolja, hogy a cigányok között ugyan vannak rendes emberek, de nagyobbik részük alapvetően rossz, s talán éppen emiatt a válaszadók több, mint fele (56,3%) vélekedik úgy, hogy az ország vezetőinek nem kellene jobban segíteniük a romákat. Különösen veszélyesnek tartjuk, hogy a válaszadók 35,3%-a támogatta azt az egyértelműen cigányellenes és kirekesztő állítást, amely szerint a romákat el kellene különíteni az ország többi lakójától. Azt, hogy ezen nézeteiket mire alapozzák, nem tudhatjuk, de az említett csoport marginalizálódásának egyik okaként tekinthetünk arra a sokak által (47,8%) támogatott kijelentésre, amely szerint a romákat soha nem fogják elfogadni Magyarországon.

Ezekből a kutatási eredményekből azt már láthatjuk, hogy a többség nem támogatja a cigányság helyzetét jobbítani szándékozó kormányzati lépések megtételét, ám a megkérdezettek közel fele (43,8%) azt sem tartja elfogadhatónak, hogy a romák saját maguk dönthessenek az őket érintő ügyekben. A dilemma egyik lehetséges feloldását sokan (33,2%) abban látják, ha valakinek vagy valaminek sikerülne rávenni a romákat arra, hogy úgy éljenek, mint a társadalom tagjainak többsége. Ennek némiképp ellentmond az, hogy közel ugyanennyien (36,1%) vélekednek úgy, hogy a cigányok elmagyarosítása nem lenne jó megoldás.

Ezt a nézetet erősítik meg azok is, akik a roma hagyományok és szokások megőrzését tartják fontosnak (33,3%), viszont érdekes megfigyelni, hogy a fiatalok között közel ugyanilyen arányban (37,6%) vannak olyanok, akik úgy vélik, hogy a cigányok művészete nem gazdagítja a magyar kultúrát. Mindezek azt sejtetik, mintha a megkérdezettek több, mint harmada elismerné ugyan értékként a roma hagyományok egy részét, ám ezek létét mintha csak a cigányok szempontjából tartanák fontosnak.

A bevándorlók megítélése

Egy kisebbségi csoportokhoz való viszony vizsgálatát célul tűző kutatás nem kerülheti meg annak felmérését, hogy a megkérdezettek miként látják a Magyarországra bevándorlók helyzetét. Amint azt a korábbiakban már láttuk, a mássággal szemben a válaszadók többsége inkább tűnik elutasítónak és kevésbé befogadónak, ezért különösen érdekes a másság elutasítása mögött meghúzódó lehetséges okok feltárása.

Kérdőívünkben tizenhárom, bevándorlókval kapcsolatos állítást fogalmaztunk meg, és ezek többségét az idegenellenességet vizsgáló hazai kutatásokból vettük át.¹ Az általunk felhasznált állítások közül hét pozitív, hat pedig negatív tartalmú volt. A válaszadóknak egy ötfokú skálán kellett értékelniük azt, hogy mennyiben értenek egyet a kijelentésekben foglaltakkal.

A megkérdezettek többsége (53,9%) úgy véli, hogy a bevándorlók általában többet kapnak a befogadó ország lakóitól, mint amennyit ők adnak cserébe. A fiatalok nagy része (42,9%) úgy látja, hogy a bevándorlók képesek átvenni a magyar szokásokat, és elsősorban azok letelepedését preferálják (41,9%),

¹ Ld. TÁRKI Omnibusz kutatások

akik hajlandóak a többségi társadalom szokásaihoz alkalmazkodni. Ezen vélekedéssel összhangban a többség (49,1%) azt gondolja, hogy mindazokat, akik nem tartják be a szabályokat, ki kell utasítani az országból.

Mindennek némiképp ellentmond az, hogy a válaszadók közül minden harmadik (32,7%) vélekedik úgy, hogy a bevándorlók nem tudnak beilleszkedni a magyar társadalomba, azaz – amint azt már korábban láttuk – a magyar szokások átvételére alkalmasnak tartják őket, de egyúttal beilleszkedésre képtelenek. Ezen adatok azt sejtetik, hogy a többség inkább az asszimilációtól várja társadalmi integrációjukat, és nem gondolják azt, hogy a bevándorlók Magyarországot kulturális szempontból is színesebbé tehetnék (34,7%).

A megkérdezettek jelentős része (36,5%) elsősorban gazdasági szempontból tartja fontosnak a külföldről érkezők letelepedését, és úgy vélik, hogy a jól képzett bevándorlók hozzájárulhatnak a magyar gazdaság fejlődéséhez. Abban, hogy a bevándorlásnak lehetnek esetleg kedvezőtlen munkaerő-piaci hatásai is (ti. a munkanélküliség növekedése) a válaszadók véleménye erősen megoszlik: közel azonos arányban találkozhatunk olyanokkal, akik szerint a jól képzett bevándorlók elveszik a munkahelyeket a magyaroktól (28,9%), és olyanokkal is, akik szerint magyarországi munkavállalásuk nem jár negatív következményekkel (26,7%).

A kapott eredményekből arra következtethetünk, hogy a megkérdezettek közül a véleményüket egyértelműen megfogalmazók többsége elsősorban a magyar gazdaság fejlődése szempontjából tartja elfogadhatónak a bevándorlók letelepedését, ugyanakkor nem gondolja azt, hogy azon túlmenően bármilyen egyéb hatása is lehet megjelenésüknek. A fiatalok ugyan kissé bizonytalanok abban, hogy a hazai bűnözés növekedése összefügg-e (24,2%) vagy sem (29,5%) a bevándorlók jelenlétével, ám az ország demográfiai helyzetének javulását (ti. a népességfogyás megállítását) nem tőlük remélik (40,1%).

A bevándorlókkal kapcsolatban megfogalmazott vélemények azt is jelzik számunkra, hogy a válaszadók többsége nehezen fogadja el a multikulturalitást, és inkább támogatja a kisebbségekhez tartozók asszimilálódását. Egy érzékenyítő programsorozatban mindezek miatt mindenképpen helye van a kulturális sokszínűség mellett és/vagy ellene felhozható érvek megvitatásának.

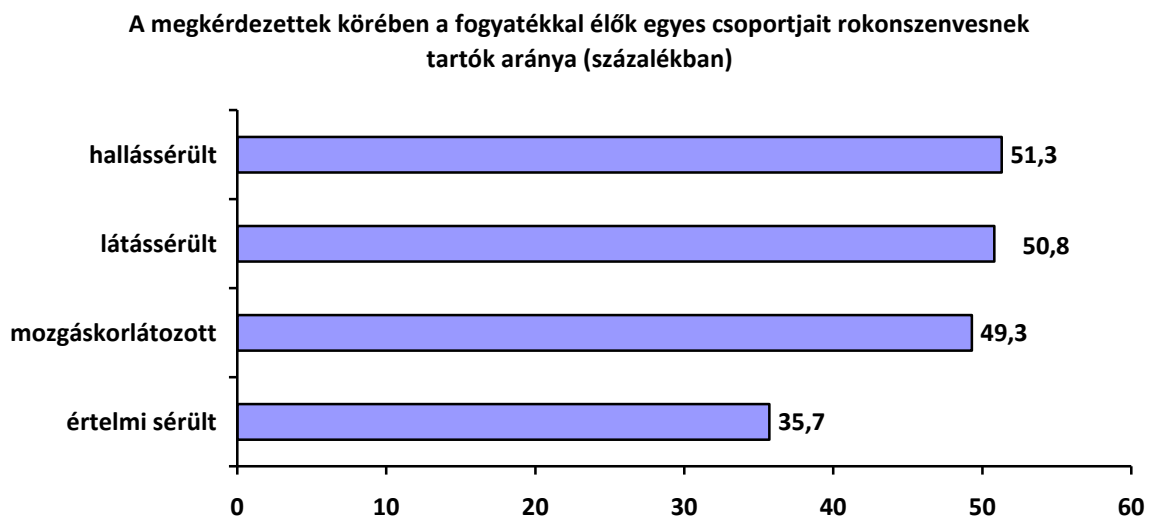
A megkérdezettek (N=499) bevándorlókkal kapcsolatos véleményének megoszlása

	nem ért vele egyét		egyét is ért, meg nem is		egyétért		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
A jól képzett bevándorlóknak szerepük lehet abban, hogy a magyar gazdaság jobban fejlődjön.	100	20	153	30,7	182	36,5	64	12,8
A bevándorlók általában többet adnak az országnak, mint amennyit az ország lakóitól visszakapnak.	269	53,9	115	23	43	8,6	72	14,4
Amennyiben egy bevándorló nem tartja be a szabályokat, ki kell őt utasítani az országból.	75	15	134	26,9	245	49,1	45	9
A jól képzett bevándorlók elveszik a munkahelyeket a magyaroktól.	133	26,7	155	31,1	144	28,9	67	13,4
A bevándorlók miatt nőtt a bűnözés Magyarországon.	147	29,5	162	32,5	121	24,2	69	13,8
A bevándorlók át tudják venni a magyar szokásokat.	80	16	144	28,9	214	42,9	61	12,2
A bevándorlók Magyarországot kulturális szempontból színesebbé teszik.	173	34,7	128	25,7	137	27,5	61	12,2
Csupán azoknak kellene megengedni, hogy Magyarországon éljenek, akik hajlandóak alkalmazkodni a magyar szokásokhoz.	121	24,2	132	26,5	209	41,9	37	7,4
A képzetlen bevándorlók elveszik a munkahelyeket a magyaroktól.	190	38,1	110	22	117	23,4	82	16,4
A Magyarországra bevándorlók helyzete jobb itt, mint az eredeti lakóhelyükön volt.	62	12,4	130	26,1	194	38,9	113	22,6
A bevándorlók nagyon jól beilleszkednek a magyar társadalomba.	163	32,7	200	40,1	46	9,2	90	18
A bevándorlók a beilleszkedésükhöz csak magukra számíthatnak.	165	33,1	154	30,9	100	20	80	16
A bevándorlók megállíthatják az ország előregedését.	200	40,1	112	22,4	61	12,2	126	25,2

A megkérdezettek véleménye a fogyatékkal élők helyzetéről

A fogyatékkal élők helyzetéről viszonylag kevés információval rendelkezünk, személyes tapasztalatok hiányában pedig sokszor csak a médiák által közvetített híradásokból tájékozódhatunk. Az általunk megkérdezett fiatalok többsége (61,5%) környezetében nem élnek fogyatékkal élő személyek, ezért a róluk alkotott véleményük a legtöbbször vélhetően nem közvetlen tapasztalatokon alapulnak.

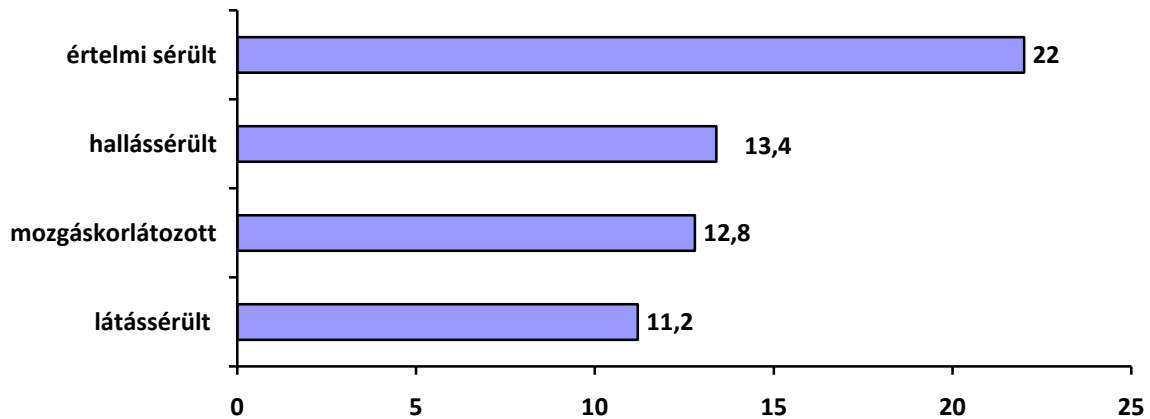
Kérdőívünkben egyrészt arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a megkérdezettek mennyire tartják rokonszenvesnek a fogyatékkal élők egyes csoportjaihoz tartozó személyeket, másrészt kísérletet tettünk a társadalmi távolság mérésére is.

A válaszadók² fele rokonszenvesnek találja a hallás- és látássérülteket (51,3% ill. 50,8%), valamint a mozgáskorlátozottakat (49,3%), ám az értelmi sérültekhez csak 35,7%-uk viszonyul pozitívan. Ehelyütt fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy csaknem kétszer akkora (22%) az utóbbiakat ellenszenvesnek tartók aránya, mint a másik három kategória esetében. Ezen adatok is megerősítik azt az országos kutatásokból ismert tény, hogy az értelmi sérültek tartoznak a fogyatékkal élők leginkább elutasított csoportjához.

² A hallás- és a látássérültek esetén N=498, a másik két csoportnál N=499

A megkérdezettek körében a fogyatékkal élők egyes csoportjait ellenszenvesnek tartók aránya (százalékban)

Mindez összefügghet azzal is, hogy a többi csoporthoz tartozókhöz képest a mindennapokban róluk halljuk a legkevesebbet, és viszonylag ritka a személyes kontaktus kialakításának esélye is.

A társadalmi távolság mérésére ehelyütt is a Bogardus-skála kérdéseinek egy részét használtuk fel, hozzáigazítva ezeket a célcsoport sajátosságaihoz. A rokonszenvre vonatkozó kérdéseinkre adott válaszok alapján azt feltételeztük, hogy szomszédjuknak minden bizonnyal kevesebben fogadnának el fogyatékkal élőket, mint ahányan rokonszenves tartották őket. Ehhez képest a megkérdezettek minden csoport esetében elfogadóbbnak bizonyultak, a hallás- és a látássérültek esetében nagyobb, a mozgás- és az értelmi sérültek esetében pedig kisebb mértékben. Az utóbbi csoport esetében viszont némiképp nőtt az őket egyértelműen elutasítók aránya is, amely egyúttal azt is jelzi, hogy a fizikai távolság csökkenésével egyidejűleg megerősödik az adott csoport tagjaival szembeni, látens módon meglévő ellenszenv is.

A fogyatékkal élő szomszédok elfogadottsága a megkérdezettek³ körében

	nem fogadna el		el is fogadna, meg nem is		elfogadna		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Hallássérült	46	9,2	101	20,3	300	60,2	51	10,2
Látássérült	44	8,8	111	22,3	290	58,2	53	10,6
Mozgáskorlátozott	54	10,8	119	23,8	271	54,3	55	11
Értelmi sérült	116	23,2	137	27,5	186	37,3	60	12

³ A hallás- és a látássérültek esetén N=498, a másik két csoportnál N=499

A válaszadók többsége viszont már kevésbé volt elfogadó akkor, amikor arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a fiatalok mennyire fogadnának el fogyatékkal élő személyeket iskolatársuknak. A megkérdezettek több, mint a fele nyilatkozott úgy, hogy iskolatársként elfogadna hallás-, látás- és mozgássérülteket (55,4% ; 55,8% ; 51,95%). Az értelmi sérültek elfogadottsága (36,1%) azonban lényegesen alacsonyabb volt, amely szoros kapcsolatban áll a csoporthoz tartozók társadalmi elutasíthatóságával.

A fogyatékkal élő iskolatársak elfogadottsága a megkérdezettek⁴ körében

	nem fogadna el		el is fogadna, meg nem is		elfogadna		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Hallássérült	53	10,6	113	22,7	276	55,4	56	11,2
Látássérült	50	10	115	23,1	278	55,8	55	11
Mozgáskorlátozott	58	11,6	127	25,5	259	51,9	55	11
Értelmi sérült	122	24,4	137	27,5	180	36,1	60	12

Ez az elfogadó attitűd azonban lényegesen megváltozott akkor, amikor arra kérdeztünk rá, hogy a fiatalok el tudnák-e képzelni padtársuknak az előbbi csoportok tagjait. A válaszadók közel fele továbbra is pozitívan nyilatkozott a fogyatékkal élőkről, ám mind a négy kategória esetében elfogadottságuk jelentős mértékben csökkent (mintegy tíz százalékponttal). Ezek a számok azt is jelzik, hogy a közvetlen fizikai kontaktus létét a megkérdezettek egyre kisebb hányada tudja tolerálni, és különösen igaz ez akkor, ha a leendő padtárs értelmi sérült személy.

A fogyatékkal élő padtársak elfogadottsága a megkérdezettek⁵ körében

	nem fogadna el		el is fogadna, meg nem is		elfogadna		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Hallássérült	101	20,3	119	23,9	218	43,8	60	12
Látássérült	85	17,1	116	23,3	235	47,2	62	12,4
Mozgáskorlátozott	98	19,6	129	25,9	213	42,7	59	11,8
Értelmi sérült	178	35,7	111	22,2	142	28,5	68	13,6

⁴ A hallás- és a látássérültek esetén N=498, a másik két csoportnál N=499

⁵ A hallás- és a látássérültek esetén N=498, a másik két csoportnál N=499

A rokonszenvre és a társadalmi távolságra vonatkozó kérdéseink ugyan elárulnak valamit a megkérdezettek fogyatékkal élőkkel kapcsolatos véleményéről, arról azonban keveset tudhatunk meg, hogy válaszadóink milyenek látják ezen csoport helyzetét.

A kérdéskör vizsgálatakor olyan állítások értékelésére kértük meg kutatásunk résztvevőit, amelyek túlnyomó része a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvényben rögzített jogokhoz kapcsolódik (pl. a rehabilitációhoz, az oktatáshoz, a kommunikációhoz, az informálódáshoz való jog stb.). Az általunk megfogalmazott tizennégy állítás fele pozitív (3., 5-8., 10., 13.), a másik fele pedig negatív (1-2., 4., 9., 11-12., 14.) tartalmú kijelentéseket tartalmazott.

A válaszadók értékelései alapján elmondható, hogy az egyértelmű véleményt megfogalmazó fiatalok többsége pozitív módon viszonyul a fogyatékkal élőkhez és problémáikhoz. Ez a pozitív attitűd még az olyan megkérdezettek esetében is megfigyelhető, akik egyébként más állítások esetében inkább a semleges álláspontra helyezkedtek.

A kutatás résztvevőinek túlnyomó többsége fontosnak tartja a fogyatékkal élők támogatását, függetlenül attól, hogy ez a támogatás kitől és milyen formában érkezik. A fiatalok 71,7%-a véli úgy, hogy minden országnak kötelessége, hogy segítséget nyújtson fogyatékkal élő polgárainak, ugyanakkor fontosnak tartják (65,9%) az önálló életvitel kialakításához szükséges információkkal való ellátásukat is. Azt is meg kell említenünk, hogy a válaszadók (60,5%) még annak ellenére is támogatnák a fogyatékkal élő személyek rehabilitációját, ha az túl sokba kerülne.

Némi ellentmondás fedezhető fel viszont abban, hogy minden harmadik (33,7%) megkérdezett elsősorban a szülőkre hárítaná a fogyatékkal élőkkel való gondoskodás feladatát. A rendelkezésünkre álló adatokból az sajnos nem derül ki, hogy a kutatás résztvevői mely területeken számítanának a társadalom és melyeken a szülők gondoskodására.

A megkérdezettek fogyatékkal élőkkel kapcsolatos véleményének megoszlása

	nem ért vele egyet		egyet is ért, meg nem is		egyetért		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
A fogyatékkal élők számára az lenne a legjobb, ha fogyatékkal élőkkel élnének együtt. (N=498)	198	39,8	160	32,1	60	12	80	16,1
A fogyatékkal élők azért nem kapnak munkát, mert sokat betegeskednek. (N=497)	189	38	127	25,6	84	16,9	97	19,5
Minden országnak kötelessége, hogy támogatással segítse a fogyatékkal élőket. (N=498)	13	2,6	58	11,6	357	71,7	70	14

	nem ért vele egyét		egyét is ért, meg nem is		egyétért		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
A fogyatékkal élők számára az a legjobb, ha a többi fogyatékkal élővel tanulnak együtt. (N=498)	67	13,5	163	32,7	189	38	79	15,9
A fogyatékkal élőknek el kell látni minden olyan információval, amely elősegítheti, hogy saját maguk alakíthassák életüket. (N=498)	17	3,4	74	14,9	328	65,9	79	15,9
A fogyatékkal élők helyzetét befolyásolja, hogy mennyire tudnak bejutni a hivatalos helyekre. (N=497)	42	8,5	138	27,8	207	41,6	110	22,1
Az „épeknek” meg kell tanulniuk, hogyan lehet a fogyatékkal élőkkel kommunikálni. (N=495)	36	7,3	125	25,3	259	52,3	75	15,1
A fogyatékkal élő sportolók sikereit ugyanúgy értékelik, mint az egészséges sportolók sikereit. (N=497)	83	16,7	113	22,7	221	44,5	80	16,1
Amennyiben a fogyatékkal élő diákok egy iskolába járnának „ép társaikkal”, az jelentősen rontaná az „épek” iskolai teljesítményét. (N=496)	235	47,4	109	22	57	11,5	95	19,1
A fogyatékosok számára biztosítani kell a gyógyulást, a rehabilitációt, annak ellenére, hogy sokba kerül. (N=496)	21	4,2	95	19,2	300	60,5	80	16,1
Az emberek többsége rosszul érzi magát a fogyatékkal élők körében. (N=497)	53	10,7	162	32,6	183	36,8	99	19,9
Ahhoz, hogy az „épek” kapcsolatba kerülhessenek fogyatékkal élőkkel, speciális ismeretek megszerzésére van szükségük. (N=496)	108	21,8	150	30,2	139	28	99	19,9
A fogyatékkal élők ugyanolyan teljesítményekre képesek bizonyos munkahelyeken, mint „ép” társaik. (N=496)	51	10,3	155	31,3	191	38,5	99	19,9
A fogyatékkal élőkrol elsősorban szüleiknek kell gondoskodniuk. (N=496)	52	10,5	178	35,9	167	33,7	99	19,9

A kapott eredmények ismeretében tehát nem egyértelmű a felelősség megosztásának formája sem: inkább a társadalom vagy inkább a szülők felelőssége-e a fogyatékkal élőkről való gondoskodás?

A fiatalok jelentős része (36,8%) úgy véli, hogy a többségi társadalom tagjai általában rosszul érzik magukat sérült emberek társaságában, amely részben a megfelelő kommunikációs technikák (52,3%), részben pedig (28%) a kapcsolat kialakításához szükséges ismeretek hiányával magyarázható. Mindezek azt is jelzik, hogy a többség és a kisebbség viszonya csak abban az esetben változhatna meg, ha az érintetteknek lehetőségük nyílna szociális készségeik fejlesztésére és személyes kapcsolatok kialakítására.

A problémakezelés módszerei, ahogy azt a megkérdezettek látják

Kutatásunk alapvető célja egy olyan háttéranyag elkészítése volt, amely kellő alapot szolgáltat ahhoz, hogy az Egyesület megtervezhesse a „Velünk élő másság” című projekt keretében megvalósítandó programjait. Mivel ezen programsorozat elsődleges célja a fiatalok érzékenyítése, ezért fontosnak tartottuk annak vizsgálatát is, hogy a megkérdezettek milyen módszereket tartanak alkalmasnak arra, hogy kortársaik jobban elfogadják a különböző kisebbségi csoportokhoz tartozókat.

Kérdőívünkben nyolc olyan gyakorlatot említettünk, amelyek véleményünk szerint (és korábbi szakmai tapasztalataink alapján) alkalmasak a fiatalok kisebbségekhez fűződő viszonyának átalakítására. Jelen esetben is az általunk megfogalmazott állítások értékelésére kértük meg a válaszadókat, s mindezek segítségével kívántuk mérni az egyes tevékenységek elfogadottságát körükben.

Az eredményekből ismételten az látható, hogy a megkérdezettek közel harmada-negyede nem foglalt egyértelműen állást egyik vagy a másik módszer mellett, vagy éppen ellene. A rendelkezésünkre álló adatsorok viszont azt is jelzik, hogy a többségnek határozott és csaknem egybehangzó véleménye volt az egyes metódusokról. A kutatásba bevontak közel fele a személyes találkozásra, vagy éppen saját élményeinek átadására alkalmas tevékenységeket tartotta a legmegfelelőbbnek.

A válaszadók fontosnak tartották, hogy megismerkedhessenek olyan történetekkel, amelyek sikeres fogyatékkal élő személyekről szólnak (50,2%), ugyanakkor a kisebbségek elfogadottságát növelő tevékenységek közül sokan (46,1%) támogatnák azokat a programokat is, amelyek keretében lehetőség nyílna ezen csoportok tagjaival való személyes találkozásra is.

Fontosnak tartják a fiatalok által megismert és megtapasztalt emberi jogokat sértő helyzetek át- és kibeszélését (45,9%), valamint a mozgáskorlátozott gyermekek körében végzett önkéntes segítő munkát is (45,1%). A kapott eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók nyitottak a kisebbségek mindennapi életének, problémáinak megismerése iránt, ugyanakkor fontosnak tartják, hogy ezen ismeretek átadása személyes találkozók alkalmával történjen, és eközben lehetőség nyíljon saját véleményük és korábbi tapasztalataik megosztására is.

A megkérdezettek véleménye az érzékenyítő programokban használandó módszerek hasznosságáról

	nem tartja fontosnak		fontosnak is tartja, meg nem is		fontosnak tartja		nem tudja/nincs válasz	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Megismerni személyesen más nemzetiségű vagy fogyatékkal élő fiatalokat, felnőtteket. (N=497)	57	11,4	125	25,2	229	46,1	86	17,3
Hírt adni a Facebookon olyan iskolai tapasztalatokról, amelyekben sikeresen beilleszkedtek a bevándorlók a tanulóközösségekbe. (N=497)	117	23,5	164	33	119	23,9	97	19,5
Alkalmat biztosítani arra, hogy mindenki kifejezhesse saját véleményét, érzéseit a „másokkal” való találkozásokról, szituációkról. (N=496)	43	8,7	151	30,4	209	42,2	93	18,7
Szituációkban, szerepjátékban átélni valamilyen más nemzetiségű vagy fogyatékkal élő ember helyzetét, szerepét. (N=495)	61	12,3	138	27,9	196	39,6	100	20,2
A médiában, a tv-ben, a Facebookon bemutatni fogyatékkal élő sikeres embereket. (N= 496)	50	10,1	115	23,2	249	50,2	83	16,5
Megismerni a velünk élő más népek kultúráját, szokásait. (N=497)	53	10,6	141	28,4	206	41,5	97	19,5
Megbeszélni, megvitatni a fiatalok által megismert, emberi jogokat sértő tapasztalatokat. (N=496)	32	6,4	131	26,4	228	45,9	105	21,1
Önkéntes segítő munkát végezni mozgássérült gyermekek körében. (N=497)	35	7	139	28	224	45,1	99	19,9

Az általunk megjelölt módszerek közül viszont volt egy, amely erőteljesebben megosztotta a kutatásba bevont fiatalokat. A bevándorlók sikeres oktatási integrációját bemutató híradások közzétételét a válaszadók negyede tartotta csak jó ötletnek (23,9%), és közel ugyanennyien (23,5%) kevésbé megfelelőnek. A rendelkezésre álló adatokból azt sajnos nem tudjuk, hogy az előbbieken említettekhez képest passzívabb tevékenységet jelentő hírolvasás, az iskola világa, vagy pedig a bevándorlók helyzete volt-e az, amely miatt ezt a lehetőséget többen is elvetették. Az viszont kétségtelen, hogy a többi állításra leadott pozitív értékeléshez képest, ez a húsz százalékpontnyi eltérés jelentősnek mondható.

Következtetések

Kutatásunk eredményei azt jelzik, hogy az általunk megkérdezett fiatalok jelentékeny részének (30-40%) vagy nincs határozott véleménye a kisebbségi csoportokhoz tartozókról, vagy pedig nem kívánják gondolataikat másokkal megosztani. A semleges álláspontot képviselők aránya azonban részben összefügghet a Likert-skála használatával. Az ötfokú skála alkalmazásával kapcsolatban viszonylag gyakran merül fel kritikaként, hogy a megkérdezettek jelentős része hajlik a középső értékek megjelölésére, amivel viszont a bizonytalan választ adók arányát növelik.

Ennek következtében mi magunk sem lehetünk biztosak abban, hogy a semleges választ adók valóban így is vélekednek az adott kérdéstről, vagy csak az általunk választott módszer miatt kaptuk ezeket a válaszokat. A határozott véleménnyel nem rendelkezők viszonylag magas aránya ellenére, az egyes kérdésekre adott válaszok alapján viszont feltételezhetjük, hogy a vizsgálatba bevont fiatalok nyitottak a kisebbségi csoportok problémái iránt, ám sok esetben éppen a rendelkezésükre álló információk korlátos volta miatt nem tudnak, vagy pedig nem akarnak véleményt nyilvánítani ezekről a kérdésekről. A médiákban hallott, látott vagy éppen olvasott híradások egy része meglehetősen torz képet mutat a kisebbségek helyzetéről, s a nem megfelelő módon kiválasztott hírforrások sok esetben negatív irányba befolyásolhatják az egyébként sem túl pozitív véleményeket.

Mindezek miatt lényegesnek tartjuk azon készségek elsajátítását, amelyek segítségével a fiatalok képessé válhatnak a médiákban megjelenő hírek objektív értékelésére, ugyanakkor szükségesnek tartjuk azt is, hogy a kisebbségekről szóló információk feldolgozásához segítséget kaphassanak az őket körülvevő személyektől (főként szüleiktől és tanáraiktól). Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt, hogy csaknem minden ötödik megkérdezett arról számolt be, hogy az oktatási intézményekben a tanév folyamán soha nem esik szó a kisebbségek helyzetéről.

A válaszadó fiatalok többsége fontosnak tartja a személyes tapasztalatok megszerzésének lehetőségét, így ezt várják el a másság elfogadását célzó programok szervezőitől is. Örömmel vennének részt olyan rendezvényeken, ahol lehetőségük nyílna arra, hogy megoszthassák a kisebbségi csoportokkal kapcsolatos korábbi élményeiket, esetleges dilemmáikat, valamint résztvevői lennének olyan programoknak is, amelyek alkalmat nyújtanának a kisebbségi csoportokhoz tartozókkal való személyes találkozásra is.

Az általunk összegyűjtött adatok azt is mutatják, hogy a megkérdezettek jelentős része a cigányokkal szemben a legelutasítóbb, viszont az is látszik, hogy a romákkal kapcsolatos vélemények inkább saját tapasztalataikon, és kevésbé ezen csoport tagjaira vonatkozó tények ismeretén alapulnak. Ebben az esetben is nagy szükség lenne a cigányság mindennapi életének jobbmegismerésére annak

érdekében, hogy a fiatalok láthassák az egyes csoportok (romungro, beás, oláh) között meglévő olyan különbségeket, amelyek árnyaltabbá tehetnék a romákról alkotott képet.

Ezen kérdések megvitatása azért is nagyon fontos, mert a válaszadók többsége (66%) személyes tapasztalatai alapján mond véleményt a különböző kisebbségekhez tartozókról, és általában viselkedésük az, amely alapján elfogadnak, vagy éppen elutasítanak valakit. Annak felismertetése, hogy bizonyos viselkedési formák kulturálisan is meghatározottak lehetnek, fontos lépést jelenthetnek a másság elfogadásában.

Kutatásunkban azt is láttuk, hogy a vizsgált fiatalok körében a kulturális sokszínűség előnyei és hátrányai nehezen megragadhatóak. Az e téren jelentkező bizonytalanság kitűnik a bevándorlókkal kapcsolatos kérdésekre adott válaszokból is. A megkérdezettek nincsenek tisztában a bevándorlás okaival, hatásaival, és a bevándorlók társadalmi beilleszkedését elősegítő módszerekkel. Ezen ismeretek hiányában viszont nem várható el, hogy elfogulatlan véleményt mondjanak a bevándorlásról és magukról a bevándorlókról.

Az általunk vizsgált csoportok közül a fogyatékkal élők elfogadottsága volt a legmagasabb, mondhatjuk ezt annak ellenére is, hogy a válaszadók többsége némiképp elutasító volt az értelmi sérültekkel szemben. Ez a távolságtartás azonban inkább volt betudható a fogyatékkal élőkre vonatkozó ismeretek hiányának, semmint a vizsgálatba bevontak velük kapcsolatos ellenszenvének.

A fiatalok többsége pozitívan viszonyul a csoport tagjaihoz, szívesen megismerkedne mindennapi életükkel, problémáikkal és sikereikkel. A többségi társadalom tagjaként (azaz nem fogyatékkal élőként) viszont úgy érzik, hogy nincsenek olyan képességek és tudás birtokában, amelyek megkönnyíthetnék a velük való kapcsolatfelvételt. A másság elfogadását célzó programok szervezőinek éppen emiatt kiemelt figyelmet kellene fordítaniuk ezen készségek fejlesztésére, és segítséget nyújtaniuk begyakorlásukhoz.

MELLÉKLET

KÉRDŐÍV⁶

„Velünk élő másság”

A megkérdezett neme:

1. fiú
2. lány

Melyik évben születettél?**Milyen településen élsz?**

1. megyeszékhely
2. város
3. falu
4. tanya

Milyen oktatási intézménybe jársz?

1. általános iskola
2. középiskola
3. egyetem

Mi édesapád legmagasabb iskolai végzettsége?

1. kevesebb, mint 8 osztály
2. általános iskola
3. szakmunkásképző
4. szakközépiskola
5. gimnázium
6. technikum

⁶ A kutatásunkban használt online kérdőívet technikai okokból néhány kiegészítő elemmel is elláttuk.

7. főiskola, egyetem

Mi édesanyád legmagasabb iskolai végzettsége?

1. kevesebb, mint 8 osztály
2. általános iskola
3. szakmunkásképző
4. szakközépiskola
5. gimnázium
6. technikum
7. főiskola, egyetem

Mi az anyanyelved?

Felmenőid (szüleid vagy nagyszüleid) között volt-e olyan, aki valamilyen nemzetiséghez vagy kisebbségi csoporthoz tartozik/tartozott?

1. igen
2. nem

Amennyiben igen, úgy kötődsz-e ezen csoportok valamelyikéhez?

1. igen
2. nem

Milyen nemzetiségűnek vallod magad?

Azon a településen, ahol élsz, vannak-e valamilyen kisebbségi csoporthoz tartozó családok? (Pl. más nemzetiségűek, más nyelven beszélnek, más országokból költöztek ide)

1. igen
2. nem

Ezen családokból vannak-e barátaid?

1. igen
2. nem

Beszélsz-e valamilyen idegen nyelven?

1. igen
2. nem

Voltál-e már külföldön?

1. igen
2. nem

Rokonaid, barátaid élnek-e külföldön (akik végleg kiköltöztek vagy kint születtek)?

1. igen
2. nem

Napjainkban nagyon sokat lehet hallani a bevándorlókról, azaz olyan emberekről vagy családokról, akik más országokból Magyarországra költöznek. A következőkben arra lennénk kíváncsiak, hogy mit gondolsz a bevándorlókra vonatkozó alábbi állításokról? (1= egyáltalán nem értek vele egyet, 5=teljes mértékben egyetértek vele)

A jól képzett bevándorlóknak szerepük lehet abban, hogy a magyar gazdaság jobban fejlődjön.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A bevándorlók általában többet adnak az országnak, mint amennyit az ország lakóitól visszakapnak.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
Amennyiben egy bevándorló nem tartja be a szabályokat, ki kell őt utasítani az országból.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A jól képzett bevándorlók elveszik a munkahelyeket a magyaroktól.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A bevándorlók miatt nőtt a bűnözés Magyarországon.	1 – 2 - 3 - 4 - 5

A bevándorlók át tudják venni a magyar szokásokat.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A bevándorlók Magyarországot kulturális szempontból színesebbé teszik.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
Csupán azoknak kellene megengedni, hogy Magyarországon éljenek, akik hajlandóak alkalmazkodni a magyar szokásokhoz.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A képzetlen bevándorlók elveszik a munkahelyeket a magyaroktól.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A Magyarországra bevándorlók helyzete jobb itt, mint az eredeti lakóhelyükön volt.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A bevándorlók nagyon jól beilleszkednek a magyar társadalomba.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A bevándorlók a beilleszkedésükhöz csak magukra számíthatnak.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A bevándorlók megállíthatják az ország előregedését.	1 – 2 - 3 - 4 - 5

A történelem során több más nemzet polgára került hazánkba, akik közül sokan továbbra is megőrizték nyelvüket, kultúrájukat és hagyományaikat. **Az elmúlt években egyre többet hallunk ezen csoportokról és vélhetően mindenkiben kialakult valamilyen kép róluk. Kérjük, értékeld, hogy mennyire rokonszenvesek neked a következőkben felsorolt csoportok tagjai!** (1= egyáltalán nem rokonszenvesek, 5= nagyon rokonszenvesek)

szlovákok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
cigányok/romák	1 - 2 - 3 - 4 - 5
románok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
zsidók	1 - 2 - 3 - 4 - 5
kínaiak	1 - 2 - 3 - 4 - 5
arabok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
„négerek”	1 - 2 - 3 - 4 - 5

lengyelek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
ukrán	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szerbek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
horvátok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szlovén	1 - 2 - 3 - 4 - 5
németek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
görög	1 - 2 - 3 - 4 - 5
örmény	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Az alábbiakban felsorolt csoportokhoz tartozók közül kiket és mennyire szívesen fogadnál el szomszédodnak? (1= egyáltalán nem fogadnám el, 5= nagyon szívesen elfogadnám)

szlovákok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
cigányok/romák	1 - 2 - 3 - 4 - 5
románok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
zsidók	1 - 2 - 3 - 4 - 5
kínaiak	1 - 2 - 3 - 4 - 5
arabok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
„négerék”	1 - 2 - 3 - 4 - 5
lengyelek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
ukrán	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szerbek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
horvátok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szlovén	1 - 2 - 3 - 4 - 5
németek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
görög	1 - 2 - 3 - 4 - 5
örmény	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Az alábbiakban felsoroltak közül kikkel járnál szívesen egy iskolába? (1= egyáltalán nem járnék, 5= nagyon szívesen járnék)

szlovákok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
cigányok/romák	1 - 2 - 3 - 4 - 5
románok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
zsidók	1 - 2 - 3 - 4 - 5
kínaiak	1 - 2 - 3 - 4 - 5
arabok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
„négerék”	1 - 2 - 3 - 4 - 5
lengyelek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
ukrán	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szerbek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
horvátok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szlovén	1 - 2 - 3 - 4 - 5
németek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
görög	1 - 2 - 3 - 4 - 5
örmény	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Az alábbiakban felsoroltak közül kikkel ülnél szívesen egy iskolapadban? (1= egyáltalán nem ülnék, 5= nagyon szívesen ülnék)

szlovákok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
cigányok/romák	1 - 2 - 3 - 4 - 5
románok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
zsidók	1 - 2 - 3 - 4 - 5
kínaiak	1 - 2 - 3 - 4 - 5
arabok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
„négerék”	1 - 2 - 3 - 4 - 5
lengyelek	1 - 2 - 3 - 4 - 5

ukrán	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szerbek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
horvátok	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szlovén	1 - 2 - 3 - 4 - 5
németek	1 - 2 - 3 - 4 - 5
görög	1 - 2 - 3 - 4 - 5
örmény	1 - 2 - 3 - 4 - 5

A hazánkban élő kisebbségek közül a legnépesebb csoportot a magyarországi cigányok/romák alkotják. Az emberek többsége különbözőképpen látja helyzetüket, éppen emiatt kíváncsiak vagyunk a te véleményedre is. Kérjük, értékeld az alábbi állításokat aszerint, hogy mennyire értesz egyet a bennük foglaltakkal! (1= egyáltalán nem értek egyet, 5=teljes mértékben egyetértek)

A cigányokat/romákat soha nem fogják elfogadni Magyarországon.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Magyarország vezetőinek jobban kellene segíteniük a cigányokat/romákat.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
A cigányokat/romákat teljesen el kellene különíteni az ország többi lakójától.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Lehetővé kellene tenni, hogy a cigányok/romák saját maguk döntsenek ügyeikben.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Kényszeríteni kellene a cigányokat/romákat, hogy úgy éljenek, mint a többi ember.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
A cigányokat/romákat el kellene magyarosítani, azaz éljenek és gondolkodjanak úgy, mint a magyarok.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
A cigányok/romák nem érdemlik meg a támogatást.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
A cigányok/romák művészete gazdagítja a magyar kultúrát.	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Vannak rendes cigányok/romák, de a többségük rossz.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A cigányoknak/romáknak nem szabadna feladni hagyományait.	1 – 2 - 3 - 4 - 5

Sokféle dolog befolyásolhatja azt, hogy mit gondolunk a kisebbségekről. Véleményed szerint az alábbiakban felsoroltaknak mekkora szerepük lehet abban, hogy miként vélekedünk a kisebbségekről? (1= egyáltalán nincs szerepe, 5= nagyon fontos szerepe van)

személyes tapasztalatok	1 – 2 - 3 - 4 - 5
családtagok véleménye	1 – 2 - 3 - 4 - 5
barátaink véleménye	1 – 2 - 3 - 4 - 5
az ország gazdasági helyzete	1 – 2 - 3 - 4 - 5
a kisebbségekhez tartozók viselkedése	1 – 2 - 3 - 4 - 5
a kisebbségekhez tartozók magyar nyelv tudása	1 – 2 - 3 - 4 - 5
külső megjelenésük (bőrszín, szemszín)	1 – 2 - 3 - 4 - 5
öltözködésük	1 – 2 - 3 - 4 - 5
eltérő szokásaik	1 – 2 - 3 - 4 - 5
foglalkozásuk	1 – 2 - 3 - 4 - 5
a róluk megjelenő híradások, cikkek	1 – 2 - 3 - 4 - 5

A hétköznapokban sokszor találkozhatunk a kisebbségekről szóló véleményekkel. Te hol és milyen gyakran találkozol a kisebbségekről szóló véleményekkel? (1= soha, 5= nagyon gyakran)

családban	1 - 2 - 3 - 4 - 5
tanórákon	1 - 2 - 3 - 4 - 5
tanórák közötti szünetekben	1 - 2 - 3 - 4 - 5
baráti társaságban	1 - 2 - 3 - 4 - 5
utcán, tömegközlekedési eszközökön	1 - 2 - 3 - 4 - 5
újságban	1 - 2 - 3 - 4 - 5
interneten	1 - 2 - 3 - 4 - 5
rádióban	1 - 2 - 3 - 4 - 5
televízióban	1 - 2 - 3 - 4 - 5
szomszédokkal folytatott beszélgetés során	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Az emberek többsége viszonylag ritkán találkozik fogyatékkal élőkkel (hallás-, látás-, mozgás- és értelmi sérültekkel). Van a családban vagy közeli ismerőseid körében fogyatékkal élő személy?

1. van
2. nincs

Az utóbbi években gyakran hallhatunk híreket a fogyatékkal élők helyzetéről, s ezek alapján bizonyára mindenkiben kialakult valamilyen kép a fogyatékkal élők csoportjairól. Kérjük, értékeld, hogy mennyire rokonszenvesek az alábbi csoportokhoz tartozó személyek! (1=egyáltalán nem rokonszenvesek, 5= nagyon rokonszenvesek)

Süketek, nagyothallók	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Vakok, gyengén látók	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Mozgáskorlátozottak	1 - 2 - 3 - 4 - 5
értelmi sérültek	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Az alábbiakban felsorolt csoportokhoz tartozókat mennyire szívesen fogadnád el szomszédodnak? (1= egyáltalán nem fogadnám el, 5= nagyon szívesen elfogadnám)

Hallássérültek (siket, nagyothalló)	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Látássérültek (vak, gyengénlátó)	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Mozgássérültek	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Értelmi sérültek	1 – 2 – 3 – 4 - 5

Az alábbiakban felsorolt csoportokhoz tartozókat mennyire szívesen fogadnád el iskolatársadnak? (1= egyáltalán nem fogadnám el, 5= nagyon szívesen elfogadnám)

Hallássérültek (siket, nagyothalló)	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Látássérültek (vak, gyengénlátó)	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Mozgássérültek	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Értelmi sérültek	1 – 2 – 3 – 4 - 5

Az alábbiakban felsorolt csoportokhoz tartozókat mennyire szívesen fogadnád el padtársadnak? (1= egyáltalán nem fogadnám el, 5= nagyon szívesen elfogadnám)

Hallássérültek (siket, nagyothalló)	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Látássérültek (vak, gyengénlátó)	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Mozgássérültek	1 – 2 – 3 – 4 - 5
Értelmi sérültek	1 – 2 – 3 – 4 - 5

A fogyatékkal élők helyzetéről az emberek többsége eltérően vélekedik. Kérjük, jelöld meg, hogy mennyire tartod elfogadhatónak az alábbi állításokat! (1=egyáltalán nem értek egyet vele; 5=teljes mértékben egyetértek vele)

A fogyatékkal élők számára az lenne a legjobb, ha fogyatékkal élőkkel élnének együtt.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
--	--------------------------

A fogyatékkal élők azért nem kapnak munkát, mert sokat betegeskednek.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
Minden országnak kötelessége, hogy támogatással segítse a fogyatékkal élőket.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A fogyatékkal élők számára az a legjobb, ha a többi fogyatékkal élővel tanulnak együtt.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A fogyatékkal élőket el kell látni minden olyan információval, amely elősegítheti, hogy saját maguk alakíthassák életüket.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A fogyatékkal élők helyzetét befolyásolja, hogy mennyire tudnak bejutni a hivatalos helyekre.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
Az „épeknek” meg kell tanulniuk, hogyan lehet a fogyatékkal élőkkel kommunikálni.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A fogyatékkal élő sportolók sikereit ugyanúgy értékelik, mint az egészséges sportolók sikereit.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
Amennyiben a fogyatékkal élő diákok egy iskolába járnának „ép társaikkal”, az jelentősen rontaná az „épek” iskolai teljesítményét.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A fogyatékosok számára biztosítani kell a gyógyulást, a rehabilitációt, annak ellenére, hogy sokba kerül.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
Az emberek többsége rosszul érzi magát a fogyatékkal élők körében.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
Ahhoz, hogy az „épek” kapcsolatba kerülhessenek fogyatékkal élőkkel, speciális ismeretek megszerzésére van szükségük.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A fogyatékkal élők ugyanolyan teljesítményekre képesek bizonyos munkahelyeken, mint „ép” társaik.	1 – 2 - 3 - 4 - 5
A fogyatékkal élőkről elsősorban szüleiknek kell gondoskodniuk.	1 – 2 - 3 - 4 - 5

Az emberek többsége eltérően vélekedik arról, hogy mi segíthetne igazán a másság elfogadásában. Véleményed szerint milyen módon lehetne a legjobban elősegíteni a „másság” elfogadását? Kérjük, jelöld meg, hogy mennyire tartod fontosnak az alábbi segítő formákat, módszereket! (1=egyáltalán nem fontos; 5=nagyon fontos)

Megismerni személyesen más nemzetiségű, fogyatékkal élő fiatalokat, felnőtteket.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Hírt adni a Facebookon olyan iskolai tapasztalatokról, amelyekben sikeresen beilleszkedtek bevándorlók a tanulóközösségekbe.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Alkalmat biztosítani arra, hogy mindenki kifejezhesse saját véleményét, érzéseit a „másokkal” való találkozásokról, szituációkról.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Szituációkban, szerepjátékokban átélni valamilyen más nemzetiségű vagy fogyatékkal élő ember helyzetét, szerepét.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
A médiában, a tv-ben, Facebookon bemutatni fogyatékkal élő sikeres embereket	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Megismerni a velünk élő más népek kultúráját, szokásait.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Megbeszélni, megvitatni a fiatalok által megismert, emberi jogokat sértő tapasztalatokat, élethelyzeteket.	1 - 2 - 3 - 4 - 5
Önkéntes segítő munkát végezni mozgássérült gyermekek körében.	1 - 2 - 3 - 4 - 5

Köszönjük, hogy választottál kérdéseinkre!